

REVISTA

DEL

CENTRE DE LECTURA

ANY VII. — REUS, 1.er I 15 DE FEBRER DE 1926 — NUMS. 145 I 146.

Dades sobre la Confraria dels Sants Metges a Reus

ELS cirurgians reusencs Joan Vilardell i Bartomeu Vilella es presentaren al Consell ajustat el jorn 19 de Juliol de 1471 i demanaren que els fós donada llicència de construir a l'Església major de la vila una capella a honor dels Sants Metges Cosme i Damià en el lloc mateix on des de feia temps existia i es venerava el retaule dels dits Sants.

Diu l'acta del Consell: «Foren presents Johan vilardell e Barthomeu vilella los quals demanen al consell lisensia de poder construir una capella en la sglesia maior alla on ja ha hun sent retaule a honor de nostre Senyor Deu e dels gloriosos sent cosme e sent damia e que demanen lo baci sie colloquat.» Sobre aquesta proposició el Consell deliberà que fós «vist per mestres de cases si fer se pora sens lesio ni ruhina dela sglesia». (Llibre de Consells).

Aquesta és la primera notícia que trobem sobre el culte dedicat a Reus als Sants Cosme i Damià i ensems sobre l'intent dels cirurgians de la vila de construir un altar o capella a l'Església major a honor dels Sants.

Joan Vilardell, alias Moy, era gendre del cirurgià de Reus Joan Carbó i sa muller Maria, exercí aquí des dels anys de 1447 als de 1475. Bartomeu Vilella exercí la mateixa professió des de 1456 a 1488; era gendre d'En Francesc Català cirurgià de Reus i Na Joana sa muller.

A Barcelona, el 10 de Juliol de 1408, el rei Martí havia instituït la Confraria de Barbers i Cirurgians, els capitols de la qual signà el dit rei i refrendà Bernat Metge. En 1450 s'associaren a Anglaterra els barbers i cirurgians per a formar la nomenada Companyia Unida, presidida pel gran mestre Thomas Vicary; un famós quadro de Holbein el Jove representa l'atorgació de l'estatut de la Companyia per Enric VIII a Vicary i altres catorze cirurgians.

A París, des de començaments del segle XIII i sota la protecció de llur company Jean Pitard, cirurgià dels reis Lluís IX i Felip el Bell, els cirurgians s'havien constituït en Confraria. En un principi tenien llurs assemblees a l'Església de Saint-Jacques-de-la-

Bouchelerie, però aviat es traslladaren al mateix barri de la Universitat a una església dedicada als Sants Cosme i Damià, on es professaven cursos de Cirurgia i s'adjudicaven títols de mestre, batxiller i llicenciat en la dita art. Fins l'any 1505 en què, durant un moment de pau, foren admesos els Cirurgians a la Facultat de Medicina, aquests i els Metges no tan sols formaven associacions o gremis a part, sinó que es tractaven amb desconsideració i menyspreu. Semblants diferències deuriem pervindre del Concili de Latran de 1215 en el qual es prohibí als eclesiàstics o monàstics de practicar tota classe d'intervencions manuals o quirúrgiques en una època que la Medicina i la Cirurgia eren del privilegi clerical. Dues categories hi havia encara entre manualistes: Cirurgians, in-sinistrats i cultes (que eren els menys), i senzills Barbers, ineptes per a més operacions que sagnar i rasurar.

En 1538 veiem que existeix a Reus una Confraria dels Sants Metges, la qual compta amb una bandera nova que assisteix a les processons. En efecte, el 2 de Juny del dit any «pujaren en lo dit consell en Joan Vilar y Bernat Pamies procuradors de la confraria de sent Cosme y sent Damià dihent que plasia al honorable consell agradar la bandera que han feta en dita confraria en loc condecet y ho segons dita confraria es antiga». El Consell, fent poc cas de l'antiguitat de la Confraria, deliberà que «la dita bandera de s. Cosme y s. Damià vage devant totes les altres banderes pus se es feta darrera de les altres». (Llibre de Consells).

Joan Vilar i Bernat Pamies no eren metges ni cirurgians.

Fins al darrer terç de la mateixa centúria no s'organitzen els metges, cirurgians i apotecaris reusencs en verdadera confraria: 11 d'Agost de 1578. «Han proposat los senyors de jurats com los metges y apotecaris de la present vila los han dit que sien servits en dexar los fundar una confraria en lo retaule dels beneventurats metges y ayxí com es confraria de gracia ells se forçarien en mantenirla y que seran contents que un confrare de gratia y un confrare forçat sien regidors y procuradors de dita confraria». Deliberà el Consell «que dits senyors de metges y apotecaris y sirurgians de la present vila funden dita confraria ab tall empero que un dels confreres forsats y un confrare de gratia sien procuradors y administren dita confraria. Sent fes ordinacions y aquelles fetes se agen de portar a la present Casa per aques vege si algun perjudici hi aurie». (Llibre de Consells).

En el Consell del 19 d'Octubre del mateix any «pujaren mossen Francesc barenys metge, mossen homdedeu apotecari y Joan llanes sirurgia persones eletes per los metges apotecaris i sirurgians de la present villa de reus los quals digueren al present consell com ells tenen moltes ganes y desig de fundar una confraria sots invocació dels benaventurats sants Cosme y Damià així com son confreres de gratia se faran forçats y cada any trauran un confrare forçat y altre de gratia per a regir y governar dita confraria y que ells tenen copia dels capitols que te fermats y jurats la confraria dels metges apotecaris y sirurgians de la ciutat de Tarragona y que miren lo present consell si hi haura algun capitol que sie en perjudici de la villa y sils par estar be ells firmaran aquels. Els Senyors de jurats los han respost que ells comunicaran dits capitols al present consell y del determenat los tornaran resposta.—A deslberat lo dit consell que los sors. de Jurats lligen y miren dits capitols y aquells que aparran aver hi alguna cosa perjudicial al be comu del poble quen fassan gnota y lo primer consell se tindra se torne así y alhores

determinaran lo fahedor». (Llibre de Consells). Eren Jurats Pere Pamies, Francesc Enveja i Joan Mariné.

Mestre Barenys (1) era fill de Tarragona, d'un metge que exercia en aquella ciutat. Es possible que obeeixi a aquest fet el que fossin presos per model per a la de Reus, els estatuts de la Confraria tarragonina.

En tota la resta del segle XVI no trobem més dades sobre la Confraria dels Metges, Apotecaris i Cirurgians reusencs.

Essent Prior de Reus Marc Movis (1638-1642 †) s'establí «lo orde que se ha observar en les processons» que es celebraven a Reus i sortien de Sant Pere. La bandera de la Confraria de Sant Cosme i Sant Damià, junt amb l'acompanyament de sos «confreres metges sirurgians y apotecaris», ocupava, de les deu banderes que anaven a les processons, el vuité lloc, ço és entre la de Sant Eloi o dels ferrers i serrallers i la de Sant Llop o dels blanquers. (Darrers folis del Llibre de la Cadena).

En fi, des de l'any 1655 tenim notícies certes sobre l'existència a Sant Pere d'un altar a especial honor dels Sants Anargiris.

El 23 de Desembre de 1655, durant una visita ordinària, fou inspeccionat per l'Arquebisbe Don Francisco de Rojas l'«Altare Sanctorum Cosma et Damiani. Confraria de Metges i Cirurgians».

Uns quants anys més tard deuriem descuidar-lo bon xic, per quant en la «Visita del Sr. Bisbe Zolibera any 1675» hi consta: «Visitavit Altare sanctorum Cosme et Damiani. En dit Altar, y ha Confraria dels Metges, y Sirurgians; manam nosi diga Missa, perque esta indecent». Deu anys després continuaria encara en deplorable estat: «Visitavit Altare SSm. Cosma et Damiani. Et invenit que la tarima, y marxa peu esta espallat; manam se ni fassie una de nova, dins spay de dos mesos en pena de tres lliures y de excomunió mayor. Hia confrarie dels Metges, Potecaris y Barbers» (1685). En fi, l'any 1695 tot restaria en ordre: «Visitavit Altare SS. Medicorum. Et invenit quei ha ara, bene et decen-ter, hia Confraria sots dita invocació» (Visita del Dr. Joan Martí Perelló, Sagristà Major i Canonge de la Seu). Segons l'ordre que hom segueix en les dites visites, l'altar dels Sants Metges era el primer, entrant, a ma esquerra. Vindicant els devots sentiments dels nostres avantpassats, podem fer constar que en alguns dels inventaris de llurs béns hi figuren partides com les que segueixen. El cirurgià Joan Guiscarol que, segons resulta de la revisió dels nostres Arxius, usà de l'art de Cirurgia a Reus des de 1508 a 1551, tenia penjat en la seva botiga de barber-cirurgià situada al cantó dels carrers de Monterols i la Galera «hun paper pintat sent cosme y sent damia» i en l'alcoba on morí, «un ymage de nostra dona y un de senct cosma y senct damia». (7 d'Octubre de 1551).

SALVADOR VILASECA

1 *Boletín Médico de Reus*, XII-1924.—S. VILASECA: Mestre Barenys, metge de Reus de 1535 a 1583.